

XÂY DỰNG CHÍNH QUYỀN ĐÔ THỊ Ở VIỆT NAM HƯỚNG ĐẾN SỰ PHÁT TRIỂN ỔN ĐỊNH, BỀN VỮNG

NGUYỄN THẾ VINH*

Xây dựng chính quyền đô thị ở nước ta hiện nay là tất yếu khách quan nhằm hướng đến sự phát triển ổn định, bền vững, đem lại hạnh phúc, ấm no thực sự cho Nhân dân. Vì vậy, trong quá trình xây dựng cần nghiên cứu đầy đủ, có bước đi thận trọng, phù hợp với đặc điểm ở mỗi vùng, địa phương, từ đó xác định cách thức, biện pháp tổ chức thực hiện hiệu quả. Bài viết làm rõ vai trò và thực trạng xây dựng chính quyền đô thị ở một số tỉnh, thành phố; qua đó đề xuất các biện pháp xây dựng chính quyền đô thị hướng đến sự phát triển ổn định, bền vững ở nước ta trong thời gian tới.

Từ khóa: Xây dựng chính quyền đô thị; Nhà nước pháp quyền; phát triển bền vững; Chính phủ; chính quyền địa phương.

Building urban government in Vietnam is now an objective necessity to aim for stable and sustainable development, bringing true happiness and prosperity to the People. Therefore, in the construction process, it is necessary to fully study, take prudent steps, and be suitable to the characteristics of each region and locality, thereby determining the measures to organize effective implementation. The article clarifies the role and current situation of urban government construction in some provinces and cities, then proposes solutions to build urban government towards stable and sustainable development in Vietnam in the coming time.

Keywords: Building urban government; rule-of-law State; sustainable development; Government; local government.

NGÀY NHẬN: 10/9/2023 NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 17/10/2023 NGÀY DUYỆT: 17/11/2023

DOI: <https://doi.org/10.59394/qlnn.334.2023.682>

1. Đặt vấn đề

Để xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa của Nhân dân, do Nhân dân, vì Nhân dân do Đảng lãnh đạo, một trong những nội dung, biện pháp quan trọng được Văn kiện Đại hội lần thứ XIII của Đảng chỉ rõ: “thực hiện và tổng kết việc thí điểm chính quyền đô thị nhằm xây dựng và vận hành các mô hình quản trị chính quyền

đô thị theo hướng tinh gọn, hoạt động hiệu lực, hiệu quả”¹. Do đó, việc đẩy mạnh xây dựng chính quyền đô thị ở các địa phương có ý nghĩa rất quan trọng, cần thiết để Đảng, Nhà nước tổng kết, rút ra bài học kinh nghiệm trong tổ chức thực hiện, phổ biến mô hình đó một cách rộng rãi trong toàn xã

* ThS. Trường Đại học Thủ Dầu Một, tỉnh Bình Dương

hội, thúc đẩy nhanh quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, mở cửa, hội nhập quốc tế, vì mục tiêu dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh.

2. Xây dựng chính quyền đô thị ở Việt Nam

a. Xây dựng chính quyền đô thị có vai trò quan trọng

Việc xây dựng chính quyền đô thị có vai trò quan trọng nhằm thúc đẩy kinh tế - xã hội phát triển, giữ vững ổn định chính trị, trật tự an toàn xã hội, nâng cao vị thế, uy tín của đất nước trên trường quốc tế. Qua đó, góp phần nâng cao năng lực làm việc của đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức theo hướng tinh, gọn, mạnh đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ đặt ra ngày càng cao của thời kỳ mở cửa, hội nhập quốc tế sâu rộng hiện nay.

Xây dựng chính quyền đô thị còn góp phần nâng cao khả năng phối kết hợp giữa Mặt trận Tổ quốc với các tổ chức chính trị - xã hội trong giải quyết những vấn đề từ thực tiễn nảy sinh. Đó là tính tích cực, chủ động ở mọi tình huống, nhiệm vụ, bảo đảm xử lý nhanh, hiệu quả không để lại những hậu quả nặng nề cho người dân; khi có bất kỳ sự việc gì xảy ra, chính quyền đô thị cùng với Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội sẽ đứng ra điều phối, bảo đảm an ninh trật tự ở địa bàn. Do vậy, xây dựng chính quyền đô thị ở nước ta hiện nay về thực chất là nâng cao tính chuyên nghiệp trong bất kỳ hoạt động nào của đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức, đặc biệt là người đứng đầu, được biểu hiện cụ thể ở năng lực xử lý công việc một cách linh hoạt, sáng tạo, hiệu quả.

b. Thực trạng xây dựng chính quyền đô thị ở một số địa phương

Thời gian qua, Đảng, Nhà nước, Quốc hội đã ban hành một số Nghị quyết quan trọng về sắp xếp tổ chức bộ máy nhà nước tinh, gọn, hoạt động hiệu lực, hiệu quả: Nghị quyết số 18-NQ/TW ngày 25/10/2017 của Hội nghị Ban Chấp hành Trung ương Đảng

lần thứ 6 (khóa XII) về tiếp tục đổi mới, sắp xếp tổ chức bộ máy của hệ thống chính trị tinh gọn, hoạt động hiệu lực, hiệu quả; Nghị quyết số 131/2020/QH14 ngày 16/11/2020 của Quốc hội về việc tổ chức chính quyền đô thị ở TP. Hồ Chí Minh; Nghị quyết số 1111/NQ-UBTVQH14 ngày 09/12/2020 của Ủy ban Thường vụ Quốc hội về việc sắp xếp các đơn vị hành chính cấp huyện, cấp xã và thành lập thành phố Thủ Đức thuộc TP. Hồ Chí Minh...

Hệ thống chính quyền các cấp đã tích cực, chủ động sáp nhập các đầu mối, tinh giản biên chế, cơ cấu tổ chức lại chức năng, nhiệm vụ của Hội đồng nhân dân (HĐND), Ủy ban nhân dân (UBND) các cấp; thực hiện cơ chế một cửa, tạo hành lang pháp lý thông thoáng cho người dân, doanh nghiệp đến làm việc; phân quyền, phân cấp cho cán bộ lãnh đạo, quản lý các cấp theo đúng tinh thần chỉ đạo của Thủ tướng Chính phủ; trình độ, năng lực, phẩm chất, uy tín của cán bộ, công chức, viên chức các cấp có sự chuyển biến rõ rệt, tinh thần, thái độ, trách nhiệm phục vụ người dân, doanh nghiệp được nâng lên, đáp ứng được với đòi hỏi ngày càng cao của quá trình chuyển đổi số hiện nay.

Thành phố Hà Nội, sau gần 2 năm thực hiện thí điểm mô hình chính quyền đô thị tại 175 phường thuộc 12 quận và thị xã Sơn Tây, (từ ngày 01/7/2021) đến nay, thành phố đã giảm được 125 chức danh chủ tịch, phó chủ tịch UBND phường và các chức danh công chức khác; ủy quyền cho công chức tư pháp - hộ tịch thực hiện một số nhiệm vụ khi chủ tịch phường vắng mặt².

Tại TP. Hồ Chí Minh, tính đến giữa tháng 7/2021, đã bố trí công tác, tinh giản biên chế, giải quyết chính sách cho 50 cán bộ HĐND chuyên trách cấp quận và 240 cán bộ HĐND cấp phường. Đối với thành phố Thủ Đức đã giảm được 2 tổ chức đảng cấp trên cơ sở, 10 cơ quan tham mưu giúp việc cấp ủy, 12 đồng chí cấp trưởng, 2 đồng chí cấp phó cơ quan

tham mưu giúp việc, giảm được 2 đơn vị hành chính cấp huyện, 24 cơ quan chuyên môn, 2 đơn vị hành chính cấp xã³.

Tại Đà Nẵng, tính đến hết năm 2021, giảm 207 biên chế đạt tỷ lệ 10,4% (cao hơn mức tối thiểu là 10% theo quy định), cắt giảm 627 chỉ tiêu hợp đồng, cắt giảm được 393 người hoạt động không chuyên trách ở xã, phường, giải quyết 172 trường hợp dôi dư cần sắp xếp, triển khai gần 97% dịch vụ công trực tuyến mức 3,4, trong đó 100% dịch vụ công trực tuyến đủ điều kiện đã triển khai mức 4, gần 60% hồ sơ trực tuyến⁴...

Những kết quả đó đã khẳng định, xây dựng chính quyền đô thị ở nước ta hiện nay là đúng đắn, phù hợp, đáp ứng được yêu cầu, nguyện vọng của các tầng lớp nhân dân; khơi dậy được các nguồn lực ở trong nước kết hợp với nguồn lực ở bên ngoài để khai thác có hiệu quả các tiềm năng, lợi thế ở mỗi địa phương, tạo thành sức mạnh tổng hợp của đất nước.

Tuy nhiên, bên cạnh những kết quả đạt được, xây dựng chính quyền đô thị ở nước ta hiện nay còn có một số tồn tại, hạn chế. Bộ máy chính quyền ở một số địa phương công kênh, hoạt động chưa hiệu quả; tính chuyên nghiệp, linh hoạt, nhạy bén trong xử lý tình huống của một bộ phận cán bộ, công chức, viên chức còn chậm, chưa sát với thực tiễn; nhiều vấn đề phát sinh từ thực tiễn cuộc sống chưa được giải quyết thấu đáo; việc phân cấp, phân quyền cho bộ phận, lực lượng trong giải quyết công việc còn có sự chồng chéo; mức độ hài lòng của người dân, doanh nghiệp đối với một số chính quyền địa phương còn ở mức thấp... Ngoài ra, còn “chưa phân định thật rõ tính đặc thù của chính quyền đô thị, nông thôn, hải đảo. Các đơn vị hành chính địa phương nhìn chung quy mô nhỏ, nhiều đơn vị không bảo đảm tiêu chuẩn theo quy định, nhất là cấp huyện, cấp xã”⁵.

Nguyên nhân của những hạn chế trên là do: (1) Một số cấp ủy, tổ chức đảng chưa có nhận thức sâu sắc về tầm quan trọng của việc xây dựng chính quyền đô thị; (2) Công tác lãnh đạo, chỉ đạo, tổ chức thực hiện của cán bộ chủ chốt các cấp trong xây dựng chính quyền đô thị chưa quyết liệt, tính quyết đoán còn thấp, còn trông chờ, dựa dẫm vào sự định hướng, giúp đỡ của trung ương; (3) Sự phối kết hợp giữa các bộ phận, lực lượng ở các địa phương trong thảo luận, góp ý, tham mưu cho cấp ủy, tổ chức đảng để xây dựng chính quyền đô thị chưa thường xuyên; (4) Một số văn bản quy định xây dựng chính quyền đô thị chưa thống nhất, còn chồng chéo, khó thực hiện; (5) Cơ sở vật chất kỹ thuật bảo đảm cho việc xây dựng chính quyền đô thị còn thiếu, lạc hậu... Do vậy, việc sớm tìm giải pháp khắc phục và triển khai đồng bộ, kịp thời nhằm xây dựng chính quyền đô thị ở nước ta hoạt động hiệu lực, hiệu quả là việc quan trọng và cấp thiết trong giai đoạn hiện nay.

3. Một số biện pháp để xây dựng chính quyền đô thị ở nước ta

Nghị quyết số 06-NQ/TW ngày 24/01/2022 của Bộ Chính trị về quy hoạch, xây dựng, quản lý và phát triển bền vững đô thị Việt Nam đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045 nêu rõ quan điểm chỉ đạo: “... phát triển đô thị bền vững theo hướng đô thị xanh, văn minh, giàu bản sắc và có tính tiên phong, dẫn dắt các hoạt động đổi mới sáng tạo, trở thành động lực phát triển là nhiệm vụ thường xuyên, quan trọng của cả hệ thống chính trị”. Theo đó, cần:

Một là, nâng cao nhận thức, trách nhiệm của cấp ủy, tổ chức đảng, người đứng đầu địa phương về tầm quan trọng xây dựng chính quyền đô thị. Cấp ủy, tổ chức đảng, nhất là người đứng đầu địa phương quán triệt, nhận thức sâu sắc tầm quan trọng của việc xây dựng chính quyền đô thị. Thông tin, tuyên truyền để cán bộ, công chức, viên

chức, người dân và doanh nghiệp hiểu và nắm được những chủ trương, biện pháp đúng đắn của xây dựng chính quyền đô thị để tạo sự đoàn kết, thống nhất về nhận thức, hành động.

Người đứng đầu chính quyền địa phương các cấp phải thay đổi tư duy nhận thức, hợp bản thống nhất với cấp ủy, tổ chức đảng đưa ra phương án tối ưu, phù hợp nhất để xây dựng chính quyền địa phương; quá trình đó, vừa bảo đảm theo đúng quan điểm, đường lối của Đảng, chủ trương, chính sách, pháp luật của Nhà nước, vừa có tính nhân văn, giải quyết tốt vấn đề tư tưởng cho cán bộ, công chức, viên chức nằm trong diện tinh giản biên chế. Bên cạnh đó, tăng cường phối hợp với cơ quan trung ương và các cơ quan, ban, ngành có liên quan đưa ra giải pháp căn cơ, có tính đột phá, trọng tâm, trọng điểm về xây dựng chính quyền đô thị. Xác định, phân định rõ chức năng, nhiệm vụ trong quá trình tổ chức thực thi công vụ của HĐND, UBND, Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội, gắn với trách nhiệm của người đứng đầu bộ máy chính quyền các cấp. Luôn đặt lợi ích quốc gia, dân tộc lên trên hết, trước hết, tất cả vì sự nghiệp cách mạng chung của Đảng.

Hai là, tiếp tục hoàn thiện cơ chế, chính sách về xây dựng chính quyền đô thị ở các địa phương theo hướng tinh gọn, hiệu lực, hiệu quả. Đại hội lần thứ XIII của Đảng đã nhấn mạnh: “Xây dựng hệ thống pháp luật đầy đủ, kịp thời, đồng bộ, thống nhất, khả thi, công khai, minh bạch, ổn định lấy quyền và lợi ích hợp pháp, chính đáng của người dân, doanh nghiệp làm trọng tâm thúc đẩy đổi mới sáng tạo, bảo đảm yêu cầu phát triển nhanh, bền vững”⁶. Với tinh thần này, các cơ quan ban, ngành được giao nhiệm vụ phải nghiên cứu, đánh giá một cách toàn diện, khách quan bảo đảm cho việc xây dựng chính quyền đô thị; chi tiết hóa, xác định rõ yêu cầu, nhiệm vụ trong quá trình xây dựng cho các bộ phận, lực lượng hoạt động hiệu

lực, hiệu quả. Các cơ chế, chính sách phải lấy con người làm trung tâm, mang tính nhân văn, tạo hành lang pháp lý thông thoáng để cán bộ, công chức, viên chức, (nhất là người đứng đầu); khơi dậy được tính năng động, sáng tạo của mỗi người, nhưng vẫn bảo đảm thượng tôn pháp luật. Từng bước điều chỉnh, bổ sung cơ chế, chính sách có liên quan đến xây dựng chính quyền đô thị. Những cơ chế, chính sách về xây dựng chính quyền đô thị phải toàn diện, lấy người dân, doanh nghiệp làm trung tâm, dễ nhớ, dễ hiểu, dễ thực hiện. Người đứng đầu chính quyền đô thị được quyền quyết định những nội dung gì có liên quan đến xây dựng cơ sở hạ tầng, giải quyết thắc mắc cho người dân, doanh nghiệp phải đúng thẩm quyền, đúng pháp luật, không gây tổn hại đến sự phát triển chung của địa phương; giải quyết hài hoà mối quan hệ giữa phát triển kinh tế với tiến bộ công bằng xã hội, môi trường sinh thái; giữ gìn giá trị bản sắc văn hóa dân tộc, có không gian sống trong lành cho con người; khắc phục, khai thông những điểm nghẽn về mặt thể chế. Có những cơ chế, chính sách về xây dựng cơ sở vật chất kỹ thuật hiện đại, thích ứng với cuộc cách mạng công nghiệp 4.0, chuyển đổi số đem lại sự tin tưởng tuyệt đối của người dân vào chính quyền đô thị.

Ba là, nâng cao năng lực làm việc của đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức, nhất là người đứng đầu trong xây dựng chính quyền đô thị. Chính quyền đô thị tinh, gọn, mạnh hoạt động hiệu lực, hiệu quả phải có đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức, nhất là người đứng đầu có năng lực hoạt động thực tiễn, nắm chắc pháp luật, quy định của Đảng. Bộ máy làm việc của chính quyền đô thị phải là những cán bộ, công chức, viên chức có trình độ, đúng chuyên ngành đào tạo, sắp xếp, bố trí vào những vị trí công tác đúng sở trường, năng lực. Chú trọng đến tính chuyên nghiệp, khả năng ứng biến các vấn đề xã hội khi tiếp xúc với người dân, doanh nghiệp.

Xây dựng văn hóa công vụ, không tham nhũng, tiêu cực, không gây phiền hà, nhiễu nhễ cho người dân, doanh nghiệp. Phát huy vai trò nêu gương của đảng viên, của người đứng đầu chính quyền đô thị trong lời nói, hành động; thường xuyên theo dõi, bám sát mọi hoạt động của cấp dưới, nhất là cấp cơ sở để lắng nghe dư luận, phản ánh của dư luận về những vấn đề nổi cộm của xã hội để đưa ra những quyết sách kịp thời; là hạt nhân, trung tâm đoàn kết của cơ quan, địa phương; cụ thể hóa những chỉ tiêu, nhiệm vụ của cấp trên thành các chương trình, kế hoạch rõ ràng, rành mạch, có sự phân công, giao nhiệm vụ cho từng bộ phận, lực lượng, có kiểm tra, đánh giá về tiến độ, chất lượng công việc được giao.

Bốn là, hằng năm tiến hành sơ kết, tổng kết việc thực hiện xây dựng chính quyền đô thị. Nghị quyết Trung ương số 06-NQ/TW nhấn mạnh: “Tổng kết việc thực hiện thí điểm tổ chức mô hình chính quyền đô thị và các cơ chế, chính sách riêng, có tính đặc thù với một số địa phương để làm căn cứ sớm hoàn thiện thể chế về chính quyền đô thị”. Theo đó, các địa phương đã, đang và sẽ thực hiện xây dựng chính quyền đô thị căn sơ kết, tổng kết, rút ra bài học kinh nghiệm đã làm được, chưa làm được; còn vướng mắc, khó khăn ở khâu nào, chỗ nào cần tập trung thảo luận, nghiên cứu đánh giá một cách đầy đủ, toàn diện cả khách quan, chủ quan; qua đó tìm ra phương án tối ưu nhất tiếp tục đẩy mạnh xây dựng chính quyền đô thị trong phạm vi cả nước.

Đề cao tinh thần, trách nhiệm của mỗi đại biểu khi tham gia hội nghị sơ kết, tổng kết. Cần thẳng thắn chỉ ra hạn chế, khuyết điểm để tập trung tháo gỡ; đồng thời, làm tốt công tác biểu dương, khen thưởng đối với tập thể, cá nhân có những sáng kiến, kinh nghiệm, phương pháp hay phục vụ người dân, doanh nghiệp tốt hơn.

4. Kết luận

Đại hội lần thứ XIII của Đảng xác định: “Tiếp tục hoàn thiện tổ chức chính quyền địa phương phù hợp với địa bàn nông thôn, đô thị, hải đảo, đơn vị hành chính, kinh tế đặc biệt theo luật định”⁷. Vì vậy, thực hiện tốt một số nội dung, biện pháp trên đây là góp phần xây dựng chính quyền đô thị ngày càng tinh, gọn, mạnh hoạt động hiệu quả, đáp ứng với yêu cầu, nhiệm vụ đặt ra ngày càng cao của sự nghiệp phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc, hùng cường, thịnh vượng. Trong quá trình tổ chức thực hiện đòi hỏi người đứng đầu địa phương cần khơi dậy ý chí, khát vọng vươn lên của người dân, doanh nghiệp, không cam chịu đói nghèo, lạc hậu, bằng bản lĩnh, trí tuệ đã được tích lũy, học tập, rèn luyện hành động mạnh mẽ, quyết liệt hơn nữa đưa các nghị quyết của Đảng đi vào thực tiễn cuộc sống□

Chú thích:

1, 6, 7. Đảng Cộng sản Việt Nam. Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII. Tập I. H. NXB Chính trị quốc gia Sự thật, 2021, tr. 178, 175, 78.

2. *Thí điểm mô hình chính quyền đô thị tại Hà Nội: bộ máy gọn, hiệu quả cao*. <https://hanoimoi.vn>, ngày 27/5/2023.

3. *Những kết quả bước đầu trong tổ chức chính quyền đô thị tại Thành phố Hồ Chí Minh*. <https://moc.gov.vn>, ngày 22/7/2021.

4. *Xây dựng mô hình chính quyền đô thị tại Đà Nẵng bước đầu đạt nhiều kết quả tích cực*. <https://baochinhphu.vn>, ngày 22/6/2022.

5. *Nghị quyết số 18-NQ/TW ngày 25/10/2017 của Hội nghị Ban Chấp hành Trung ương Đảng lần thứ 6 (khóa XII) về tiếp tục đổi mới, sắp xếp tổ chức bộ máy của hệ thống chính trị tinh gọn, hoạt động hiệu lực, hiệu quả*.

Tài liệu tham khảo:

1. *Luật Tổ chức chính quyền địa phương năm 2015 (sửa đổi, bổ sung năm 2019)*.

2. *Nghị quyết số 06-NQ/TW ngày 24/01/2022 của Bộ Chính trị về quy hoạch, xây dựng, quản lý và phát triển bền vững đô thị Việt Nam đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045*.